

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

**Особистісно-професійний
розвиток учителя:
погляди стейкхолдерів**

Вінниця-2020

УДК 37.011.3-051:159.923

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(протокол № 10 від 26.02.2020 р.)*

Рецензенти:

Шахов В.І., доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;

Ключко В.І., доктор педагогічних наук, професор, Вінницький національний технічний університет

О-75 Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів : монографія / Упорядники: Акімова О.В., Фрицюк В.А. – Вінниця : ТОВ «Друк», 2020. – 356 с.

ISBN 975-618-7722-52-1

У монографії з міжнародною участю «Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів» висвітлена широка палітра проблеми особистісно-професійного розвитку вчителя в різних аспектах у статтях стейкхолдерів, у тому числі, зарубіжних, спільних публікаціях науковців кафедри зі стейкхолдерами.

Для педагогічних працівників закладів вищої освіти, студентів, аспірантів, докторантів.

4. Іванченко Є. А. *Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти».* Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2005. 262 с.
5. Латуша Н. В. *Професійна мобільність як чинник професійної успішності молодого фахівця.* [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://int-konf.org/konf022015/1010-latusha-n-v-profesyua-moblntst-yak-chinnik-profesynoyi-uspshnost-molodogo-fahvcsya.html>
6. Мищенко В. А. *Фактори формування професійної мобільності в системі вищого професійного освіти.* Вестн. Югорського гос. ун-та. 2008. Вып. 4(11). С. 59-63.
7. Сушенцева Л. Л. *Професійна мобільність як сучасна педагогічна проблема.* Креативна педагогіка: наук.-метод. журн. 2011. Вып. 1. С. 129-136.
8. Сушенцева Л. Л. *Вплив професійної мобільності на конкурентоздатність фахівця на сучасному ринку праці.* Молодий вчений. № 4 (31). 2016. С. 568-572.
9. Шепеленко Т. Л. *Формування професійно мобільної особистості майбутнього фахівця з економіки.* [Електронний ресурс]: Режим доступу: journal.kdpu.edu.ua/pedag/article/view/82/91
10. Яненко О. А. *Формування професійної мобільності майбутнього педагога-музиканта.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.pinchukfund.org/storage/students/.../784.do>
11. Деркач А. А. *Акмеологія.* 2004. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://medbib.in.ua/akmeologiya611.html>

Гуревич Р.С.,

д-р пед. наук, професор, академік НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації

ВДПУ імені Михайла Коцюбинського;

Самохвал О.О.,

доцент кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІДЕЙ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ В ЗВО УКРАЇНИ

У зв'язку з інтенсивним демографічним розвитком та сучасними вимогами на світовому ринку праці, туристична освіта має забезпечити успішну соціально-економічну інтеграцію та адаптацію майбутніх фахівців до нових умов життя та праці. Формування доброзичливої професійної культури, узгодження професійних кваліфікацій у європейських освітньому просторі, збільшення освітніх інвестицій, а також активна державна фінансова підтримка молодих фахівців і стартаперів відіграють важливу роль у становленні ефективної та гнучкої системи вищої туристичної освіти, яка здатна швидко та адекватно реагувати на глобалізаційні процеси в економічному та освітньому просторах.

За умов інтенсивного розвитку європейського простору вищої освіти, проблеми реформування туристичної освіти у вітчизняній вищій школі доцільно розв'язувати через інтеграцію з кращими здобутками світової педагогічної думки та творчим використанням досвіду зарубіжних країн.

Дослідження прогресивних тенденцій розвитку туристичної освіти у закладах вищої освіти (далі ЗВО) німецькомовних країн Західної Європи, а саме Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембургу та Ліхтенштейну, які мають багаторічну історію підготовки якісних кадрів сфери туризму, сприятиме збагаченню наукових поглядів вітчизняних учених новими ідеями щодо трансформації змісту, удосконалення форм, методів і технологій, науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців туристичної галузі в Україні.

Привабливий імідж України на міжнародній арені має створювати нова генерація кваліфікованих кадрів індустрії туризму, що примножать традиції української гостинності та забезпечать високий рівень обслуговування вітчизняних та іноземних туристів, який буде відповідати сучасним стандартам якості послуг.

Проблема удосконалення системи вищої туристичної освіти зумовлена сучасними вимогами, які висуваються до

фахівців із туризму роботодавцями, споживачами туристичних послуг, конкуренцією на ринку праці, який стає все більш вимогливим до фахівців із туризму, навчання яких має забезпечувати високий рівень їх теоретичної та практичної підготовки, готовність до здійснення професійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг. Без спеціальної підготовки дуже важко розбиратися у всіх аспектах туристичної індустрії.

Більшість освітніх закладів України випускають фахівців, які не мають достатнього практичного досвіду роботи в готелях міжнародного рівня. Тому велику роль у підготовці майбутніх висококваліфікованих кадрів відіграє їхня практична підготовка в готелях, що працюють за міжнародними стандартами сервісу. Сьогодні в Україні працює велика кількість турфірм. Кількість їх зростає з року в рік пропорційно попиту на подібні послуги, а в сезон майже в кожній турагенції є відкритими вакансії менеджерів. Сьогодні через високу конкуренцію керівники відбирають співробітників більш ретельно. Тому зростає потреба у якісній вищій туристичній освіті. Однак в туріндустрії частка тих, хто не має спеціальної освіти, все ще є, а тому є потреба в професійних кадрах.

Поєднання теорії і практики – основна мета навчання туризму. Основою нормативно-правової бази регулювання вищої туристичної освіти в Україні є Закон України «Про вищу освіту» (2014 р., зі змінами 2018 р.), «Про освіту» (2017 р., зі змінами 2018 р.), «Про Туризм» (1995 р. з останніми змінами 2018 р.); «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015); указу Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013); «Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2016); «Національної рамки кваліфікацій (2019)»; «Стандарті вищої освіти України: бакалаврський рівень, галузь знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальність 242 «Туризм»» (2018). У Законі України «Про туризм» (1995) щодо професійної освіти у галузі туризму визначено, що:

– професійна підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму здійснюються державними,

комунальними та приватними освітніми закладами в порядку, визначеному законодавством;

- підготовка окремих категорій фахівців туристичного супроводу (гідів-перекладачів, екскурсоводів, спортивних інструкторів, провідників тощо), які не потребують здобуття громадянами професійно-технічної або вищої освіти із здобуттям кваліфікації за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем, може здійснюватися у встановленому порядку юридичними чи фізичними особами;

- центральний орган виконавчої влади в галузі туризму бере участь у підготовці навчальних планів і програм навчання фахівців у галузі туризму, їх професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації, затверджує перелік посад фахівців туристичного супроводу, кваліфікаційні вимоги до них та порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу [7].

Варто зауважити, що Україна все ще знаходиться на шляху реалізації ключових чинних законів і нормативних актів, які насамперед спрямовані на європеїзацію вищої освіти, зокрема вищої туристичної освіти. Передусім ідеться про Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2004), рішення колегії Міністерства освіти і науки «Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника розвитку та інтеграції в європейське співтовариство» (2004), постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2019) тощо.

Нормативно-правова база вищої туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, на перший погляд, здається доволі хаотичною, несистемною, складною й подекуди неможливою для реалізації. Таке враження може створюватися через значну кількість нормативних актів, стратегій, положень, рекомендацій, які мають зовнішнє та внутрішнє підґрунтя. Зовнішнє підґрунтя формується із законодавчих ініціатив Ради Європи, внутрішнє – є наслідком реагування на них, тобто адаптація національного законодавства в сфері вищої туристичної освіти до вимог Ради Європи.

На відміну від вищої туристичної освіти України, яка є складовою виключно національної системи вищої освіти, вища туристична освіта німецькомовних країн Західної Європи належить до структур професійної освіти та вищої освіти, тобто нормативно-правовою основою здійснення вищої туристичної освіти є Закон «Про вищу освіту» (Німеччина (1999 р. зі змінами в 2007 році), Положення «Про ремесла і професійну освіту» (Німеччина (1965)), Закон «Про професійну освіту» (Німеччина (1969)) (зі змінами в 1990 році), Федеральний закон «Про професійну освіту» (Швейцарія (1930 р. зі змінами 1963 р., 1978 р.). «Новий федеральний закон про професійну освіту» (Швейцарія (2004)), Закон «Про вищу освіту» (Австрія (2005 р. з останніми змінами в 2018 році), Закон «Про професійну освіту та навчання» (Австрія (1993)) (з останніми змінами в 2018 році) та ін. Як у німецькомовних країнах, так і в Україні професійною освітою для сфери туризму сьогодні займаються ЗВО державної та приватної форм власності, що свідчить про бінарну структуру вищої туристичної освіти.

Загалом, в Україні ця галузь є доволі популярною серед абітурієнтів, через що якомога більше закладів вищої освіти намагаються відкривати відповідні спеціальності. До таких закладів вищої туристичної освіти належать гімназії, інститути, університети, академії. Із 29 квітня 2015 р. згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 166 «Про перелік напрямів, за якими здійснюється профпідготовка фахівців у ЗВО за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр та магістр» визнано два напрями підготовки фахівців з туризму: це галузь знань 07 «Управління та адміністрування», у якій затверджено спеціальність 073 «Менеджмент» (42 заклад освіти різної спеціалізації, у тому числі – «Менеджмент туристичного бізнесу») та галузь знань 24 «Сфера обслуговування», куди перемістилися спеціальності 242 «Туризм» та 241 «Готельно-ресторанна справа». Кожна зі згаданих спеціальностей знайшла своє місце на ринку освітніх послуг. Так, менеджерський напрям зорієнтований на підготовку фахівців для сфери туризму, які планують обіймати посади керівників функціональних підрозділів як підприємств-виробників (готельні комплекси,

заклади ресторанного господарства, транспортні перевізники), так і підприємств-посередників у туризмі (туроператорів, турагентів, турбюро) та здійснювати своє кар'єрне зростання за управлінськими сходами. А спеціальності «Туризм» і «Готельно-ресторанна справа» базуються на технологічних аспектах усіх рівнів: від виконання суто технічної роботи до частково управлінських функцій в організації. Таким чином, кожна спеціальність займає свою лауну на ринку праці, причому перша орієнтується на управлінський, а дві інших – на технологічний аспект, що відповідно зумовлює наповнення інваріантної частини стандартів, розроблених для цих напрямів [8].

Створена в Україні мережа освітніх закладів підготовки фахівців із туристичної діяльності намагається відповідати міжнародним традиціям. Цьому сприяє і прийнята «Концепція кадрового забезпечення туристичної галузі України» (підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації), яка визначає основні принципи підготовки фахівців для сфери туризму: безперервність і ступневість освіти, випереджальний характер навчання, єдність теорії і практики, формування загальнолюдських цінностей, міжнародна орієнтація програм професійної підготовки.

Таким чином, уся система професійної підготовки фахівців із туристичної діяльності в Україні складається з трьох рівнів:

1) вищий (інституційно-управлінський) рівень – підготовка менеджерів, які визначають напрями і завдання роботи, стратегію, тактику галузі, окремого підприємства (турменеджер, менеджер готелю, менеджер маркетингової діяльності в туризмі та ін.). Спеціалізована підготовка персоналу такого рівня проводиться в провідних освітніх закладах (університетах, школах туризму, установах підвищення кваліфікації) за програмами освітнього ступеня «бакалавр» і «магістр»;

2) середній рівень (управлінсько-технологічний) – охоплює персонал, який забезпечує технологічну послідовність обслуговування, погоджує взаємодію з іншими технологічними ланками (турагент, менеджер із резервування місць, метрдотель ресторану тощо). Цей рівень забезпечують вищі і середні

спеціальні освітні заклади, коледжі, ліцеї, які готують фахівців із менеджменту певних технологічних процесів бакалаврського рівня;

3) початковий рівень (технологічно-виконавчий) – представлений персоналом, який виконує конкретні завдання і забезпечує задоволення окремих потреб туриста або реалізацію окремого виду обслуговування. Цей рівень забезпечують освітні заклади широкого профілю і спеціалізації (центри, школи, курси, училища), які готують працівників масових професій: офіціантів, кухарів, інструкторів тощо [3].

Саме за такою логікою функціонує система підготовки фахівців із туристичної діяльності в Україні і саме за своєю структурою вона відповідає міжнародним нормам і тим самим має подібні риси із системою туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи. Як демонструє у своєму дисертаційному дослідженні Л. Кнодель, професійна підготовка кадрів сфери туризму в країнах-членах ВТО в сучасних умовах має цілісний характер й охоплює такі підсистеми: – допрофесійна підготовка (актуалізація професійного самовизначення, допрофесійне навчання, професійний відбір); – різнорівневе професійне навчання у закладах вищої освіти (освітньо-кваліфікаційні рівні: бакалавр, магістр, доктор філософії у галузі туристичної діяльності); – післядипломна освіта (професійне підвищення кваліфікації, самоосвіта, професійне підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня, перекваліфікація, оволодіння додатковими спеціалізаціями, професійна перепідготовка) [6].

Аналізуючи систему вищої туристичної освіти в Україні за інституційною складовою, можна говорити про тенденцію збільшення кількості освітніх пропозицій туристичного спрямування в ЗВО. Так, за даними Інформаційної системи «Конкурс» МОН України, станом на вересень 2013 року в Україні підготовкою здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю «Туризм» готували 100 ЗВО та їх відокремлених підрозділів, здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», який відповідно до положень оновленого Закону «Про вищу освіту» прирівнюється до освітнього ступеня «магістр», за спеціальністю «Туризмознавство» – 55 ЗВО та їх

відокремлених підрозділів, освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю «Туризмознавство» – 32 ЗВО та їх відокремлених підрозділи [1].

Станом на 2019 рік за даними інформаційної системи «Вступ.освіта.іа» МОН [5] України кількість ЗВО, що пропонує підготовку за спеціальністю «Туризм» здобувачам освітнього ступеня «бакалавр» становить 126 освітніх установ університетського рівня, здобувачам освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю «Туризм», «Міжнародний туризм», «Туризмознавство» – 75. Отже, зростання кількості освітніх пропозицій у вітчизняній системі вищої туристичної освіти за останні п'ять років відбулося на 36%. Провівши подібний аналіз кількості ЗВО туристичного спрямування німецькомовних країн, ми констатували їх збільшення з 2000 року по 2016 рік на 30 – 33 %, що також засвідчує тенденцію до зростання, хоча й не таку стрімку, як в Україні. Водночас ми проаналізували статистичні дані щодо кількості абітурієнтів у системі вищої туристичної освіти в Україні та німецькомовних країнах за період 2000-2018 рр. Як з'ясувалося, у Австрії впродовж означеного терміну спостерігалось зменшення кількості здобувачів вищої освіти першого року навчання на 34%, тоді як Німеччина та Швейцарія демонструють тенденцію до їх зростання – 66% і 17% відповідно. Сумарність даних досліджуваних країн, свідчить про зростання кількості здобувачів вищої туристичної освіти в німецькомовних країнах з 2000-2018 роки на 16 %.

Відповідно до даних Державної служби статистики України [4], кількість здобувачів першого року навчання в системі вищої туристичної освіти впродовж 2000–2018 років відповідно зменшилася на 71%, що свідчить про неузгодженість пропозицій із реальними потребами та запитами на вітчизняному ринку освітніх послуг для забезпечення управлінських кадрів сфери туризму. Цей факт актуалізує, на нашу думку, питання щодо необхідності закладів вищої туристичної освіти здійснювати моніторинг демографічної та соціально-економічної ситуації в країні для прогнозування шляхів збалансування внутрішньої пропозиції із зовнішнім попитом на вітчизняному ринку вищої освіти, визначення подальших пріоритетів у побудові стратегії

розвитку інноваційного потенціалу як одного із способів посилення конкурентоспроможності ЗВО та прогнозування перспективних напрямів діяльності в майбутньому.

Доволі цікавим виявилось порівняльне дослідження спрямованості ЗВО досліджуваних країн, які задіяні в системі вищої туристичної освіти. Так, у німецькомовних країнах Західної Європи традиційно утвердилася така спрямованість ЗВО: класичні університети (нім. Universität), технічні університети (нім. Technische Universität), університети прикладних наук (професійна академія, коледж) (нім. Fachhochschule (Berufsakademie, Hochschule)). Система вищої туристичної освіти зосереджена переважно в університетах прикладних наук, які займаються прикладними дослідженнями, підготовкою фахівців за спеціальностями вузького напрямку (економічний, менеджмент орієнтовний, туристичний, фінансовий, юридичний, тощо).

Наголошуємо, що сьогодні університети прикладних наук прирівнюються до класичних університетів і займають чільне місце у системі вищої освіти німецькомовних країн Західної Європи. Усе ж останнім часом спостерігається тенденція до проникнення економічних напрямів підготовки у систему класичного університету. Це зумовлено нестачею управлінських кадрів окремих галузей економіки німецькомовних країн, що потребує збільшення освітніх пропозицій у системі вищої освіти, а також характеризує систему вищої освіти як гнучку, прозору та доступну. Водночас можна говорити про значний вплив економічних факторів на традиційно сформовану систему вищої освіти, що під тиском глобалізаційних процесів у всіх сферах життєдіяльності, змінюється та адаптується до реалій сьогодення.

Аналіз закладів вищої туристичної освіти в Україні свідчить про їх розгалужене спрямування, а саме: економічне, менеджмент орієнтовне, туристичне, фінансове, юридичне, технічне, агрономічне, педагогічне, культурно-мистецьке. Таке розмаїття спрямованостей ЗВО в системі вищої туристичної освіти розширює можливості отримання вищої туристичної освіти для

абітурієнтів і запобігає виникненню дефіциту управлінських кадрів у туристичній галузі.

Компаративний аналіз змісту вищої туристичної освіти України та німецькомовних країн свідчить про однозначність підходу до його формування. Компетентнісна структура вищої туристичної освіти у своїй основі має параметральну модель як систему неперервного ступеневого навчання.

Авторська інтерпретація структурних компонентів професійної компетентності фахівців туристичної галузі охоплює: професійно-технологічну, підприємницьку, комунікативну в умовах іншомовного середовища, компетентність міжособистісної взаємодії, міждисциплінарну і фундаментальну компетентність. У сукупності їх сформованість є передумовою успішної професійної діяльності фахівців туристичної сфери управлінського рівня. Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх фахівців у системі вищої туристичної освіти дає змогу дійти висновку щодо відповідності змісту професійної підготовки моделі структурних компонентів професійної компетентності конкурентоспроможних фахівців сфери туризму в ЗВО німецькомовних країн.

Дослідження вітчизняної системи вищої туристичної освіти охопило такі ЗВО: Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Запорізький національний університет, Київський міжнародний університет, Мукачівський державний педагогічний університет, Університет імені Альфреда Нобеля, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, у яких здійснюють підготовку здобувачів ОС «бакалавр» і ОС «магістр» за спеціальностями «Туризм», «Туризмознавство», «Міжнародний туризм».

Результати порівняльного аналізу туристичної освіти України та німецькомовних країн дозволили означити відмінні та спільні риси систем професійної підготовки майбутніх

фахівців туристичної галузі. Концептуальні засади аналізу здійснювалися у таких площинах: організаційно-регулююча, інституційна та освітня сфери діяльності.

Особливої уваги заслуговує дослідження змістового компонента організації туристичної освіти в ЗВО німецькомовних країн і України. Порівняльний аналіз дисциплінарної компоненти навчальних планів підготовки ОС «бакалавр» та ОС «магістр» спеціальностей туристичного спрямування в ЗВО німецькомовних країн і України виявив розбіжності в структурному підході до формування парадигми туристичної освіти університетського рівня. Пріоритетним напрямом професійної підготовки бакалаврів у німецькомовних країнах є економіко-управлінський блок (46%); в Україні відповідно – фахово-орієнтовний (46%). Рівноцінно представлений міжкультурно-комунікативний сегмент (16%–17%); суттєва відмінність наявна у змісті фундаментального блоку (8%–1%). На відміну від німецькомовних країн, в Україні передбачено дисципліни загальноосвітнього циклу (22%).

Виявлені особливості відображають національні відмінності, які доволі часто обумовлені усталеними традиціями, трансформація яких є питанням часу. Загалом сучасна стратегія концептуальних засад професійної підготовки орієнтована на системний підхід у питанні формування змісту туристичної освіти, що гарантує: взаємодію освітніх установ на основі міждисциплінарних конструктів у розробці навчально-методичних комплексів із урахуванням тенденцій інтернаціоналізації, полікультурності та конвергенцією цих факторів. При цьому має враховуватись потреба збереження національних традицій і надбань.

Продовжуючи аналіз змісту освітніх програм у системі вищої туристичної освіти варто звернути увагу на її практичну складову. Практичний складник в системі вищої туристичної освіти ми розглядаємо не лише в контексті обсягів практичної підготовки на туристичному підприємстві як освітнього центру (виробнича практика), але й її відображенні в теоретичній освіті.

Аналізуючи обсяги виробничого навчання на туристичному підприємстві в державному секторі вищої

туристичної освіти України та німецькомовних країн Західної Європи, ми можемо говорити про їх відповідність. Переважна більшість освітніх програм туристичного спрямування у державних ЗВО передбачає практичне навчання здобувачів ОС «бакалавр» після 4 та 6 академічних семестрів тривалістю від 1 до 3 місяців. У переважній більшості магістерських програм підготовки майбутніх фахівців сфери туризму практичного навчання не передбачено.

Суттєва різниця спостерігається в приватних ЗВО туристичного спрямування німецькомовних країн, зокрема Швейцарії, та державних ЗВО з дуальною формою навчання (Німеччина), де практична складова підготовки охоплює 50 %. Усе ж, досліджуючи навчальні плани туристичних спеціальностей у ЗВО німецькомовних країн (Німеччини, Австрії та Швейцарії) (державної та приватної форми власності), ми з'ясували тенденцію до професіоналізації теоретичного навчання, яка реалізовується застосуванням інноваційних методів навчання (елементи тренінгу та «Soft Skills», моделювання, ділова гра, комунікативний і дискусійний тренінг тощо).

Так, наприклад, майже у всіх навчальних планах туристичних спеціальностей в ЗВО німецькомовних країнах Західної Європи можна побачити перелік таких дисциплін: «Управління ризиками в туристичному бізнесі: моделювання ситуації», «Іноземна мова професійного спрямування: дискусійний тренінг», «Менеджмент туристичного підприємства: Soft Skills» та ін. Така особливість змісту вищої туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи не знайшла відображення у процесі аналізу навчальних планів підготовки майбутніх фахівців галузі туризму у вітчизняних ЗВО. Досліджуючи процес модернізації вищої туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, нами було виокремлено два основних напрями: діджиталізацію та інтернаціоналізацію. Процес інтернаціоналізації європейського простору вищої освіти актуалізувався після підписання Льовенського комюніке (2009), де було визначено пріоритетну мету інтернаціоналізації –

досягти у європейських університетах до 2020 року 20%-го рівня мобільності здобувачів вищої освіти.

У 2013 році Європейська Комісія погодила документ «Європейська вища освіта у світі» (Брюссель 11.07.2013), у якому йшлося про нові пріоритети та оновлене комплексне розуміння інтернаціоналізації вищої освіти як глобальної необхідності.

Проведений аналіз стратегічних документів з інтернаціоналізації українських та закордонних закладів вищої освіти дозволяє визначити найпоширеніші стратегічні напрями міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти:

- формування, підтримка та просування позитивного іміджу університету в світовому освітньому просторі;
- експорт освітніх послуг / рекрутинг іноземних студентів;
- встановлення та розвиток партнерських зв'язків з університетами та науковими установами зарубіжних країн, підготовка двосторонніх договорів про співробітництво в сфері освіти, науки і культури;
- залучення зарубіжних грантів і стипендій;
- академічна мобільність;
- підвищення кваліфікації викладачів за кордоном;
- реалізація спільних освітніх програм із зарубіжними партнерами;
- збільшення кількості навчальних планів і дисциплін, що викладаються англійською мовою [2].

Отже, важливою складовою процесу інтернаціоналізації вищої туристичної освіти визначено англізацію ступеневих програм, яка, за нашим дослідженням, у німецькомовних країнах упроваджується у формі часткової (окремі освітні програми), змішану (часткова англізація в межах однієї освітньої програми) та глобальна (ступенева підготовка в системі вищої туристичної освіти)). Аналізуючи процес англізації системи вищої туристичної освіти в Україні, можна говорити лише про поодинокі її прояви на рівні магістратури та докторантури, що свідчить про змішану англізацію, яка не є тенденцією в межах вітчизняної системи вищої туристичної освіти. Неабиякого значення в процесі інтернаціоналізації вищої туристичної освіти має академічна та науково-педагогічна мобільність. Академічна

мобільність в ЗВО туристичного спрямування німецькомовних країн Західної Європи простежується на першому рівні вищої освіти в 5 чи 6 семестрах. Важливо зазначити, що у державних ЗВО туристичного спрямування академічну мобільність здобувачів ОС «бакалавр» визначено як обов'язковий компонент освітньої підготовки, що передбачає семестр навчання у партнерському ЗВО за кордоном. У приватних ЗВО німецькомовних країн Західної Європи також передбачено семестрове навчання в іншій країні, але не як обов'язкова компонента вищої туристичної освіти, а вибірково (за бажанням), що передбачає додаткові витрати, які має сплатити сам здобувач вищої туристичної освіти.

Діджиталізація вищої туристичної освіти також визначено як пріоритетний напрям розвитку європейської вищої освіти (План розвитку діджиталізованої європейської освіти: вища освіта (Європейська Рада) (англ. Digital Education Action Plan - Action 4 Higher Education Hub)).

Варто наголосити, що діджиталізація вищої туристичної освіти, відповідно до аналізу проблеми в ЗВО німецькомовних країн, передбачає не лише застосування інноваційних освітніх форм та методів навчання з використанням ІКТ, а створення віртуального освітнього простору, який є прототипом реального, що дає змогу розширити освітні можливості ЗВО туристичного спрямування далеко за межі країни, полегшує доступ до необхідної інформації здобувачам вищої туристичної освіти всередині вузу, демонструє відкритість у прийнятті управлінських рішень та фінансової звітності, що є необхідною складовою формування високого рейтингу закладу вищої туристичної освіти в Європі та світі.

17 січня 2018 року Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації», у якому визначено цифровізацію як насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що

фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір.

В основних положеннях концепції наголошено, що першочерговим завданням цифровізації освіти є формування ґрунтовної національної політики цифровізації освіти як пріоритетної складової частини реформи освіти, визначення конкретних ініціатив підключення аудиторій до широкосмугового Інтернету, створення та реалізація сучасних моделей забезпечення здобувачів та закладів освіти комп'ютерними засобами, підготовка, адаптація та організація доступу до мультимедійних технологій та створення відповідних цифрових освітянських платформ для використання у навчальному процесі та управлінні освітою.

Порівнюючи зі стратегіями діджиталізації ЗВО німецькомовних країн Західної Європи, можна говорити лише про перший етап процесу цифровізації вищої туристичної освіти в Україні, який, усе-таки потребує значної фінансової підтримки від держави для його реалізації. Перспективними напрямками вбачаємо оновлення змісту освітніх програм відповідно до означених в стратегії пріоритетів формування цифрових компетенцій майбутніх фахівців економічної сфери діяльності.

Отже, компаративний аналіз систем вищої туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи та України дозволив сформулювати напрями модернізації вітчизняної системи в контексті євроінтеграційних процесів на основі творчого використання прогресивних ідей досвіду німецькомовних країн Західної Європи, а саме:

- модернізація туристичної освіти університетського рівня із запровадженням освітніх пропозицій отримання додаткових сертифікованих кваліфікацій (сомельє, баріста, фітнес-тренер, кухар, фахівець у сфері кейтерингу та ін.) за бажанням і вибором здобувача вищої освіти;

- посилення практичної складової туристичної освіти, застосувавши елементи дуального навчання та забезпечуючи доступ до закордонного стажування на комерційних основах усім охочим здобувачам вищої туристичної освіти на період вільний від академічного навчання;

- залучення до теоретичного навчання профільних фахівців як викладачів-предметників; запровадження змін у дидактичний процес професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі (уведення комбінованої форми освітнього процесу з використанням контекстного, імітаційного, проблемного та дистанційного навчання);

- осучаснення навчальних планів, упроваджуючи нові дисципліни фахового циклу, зокрема «Новітні засоби масової комунікації в туризмі», «Веб-юзабіліті та цифрова аналітика», «Digital-Маркетинг», «Дизайн Е-Комунікацій», «Прийняття рішень у Е-Туризмі» та ін., що підсилить цифровізацію вітчизняної системи вищої туристичної освіти;

- активне впровадження англomовних програм ТO на рівні магістратури;

- стимулювання здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників до міжнародного обміну досвідом і стажування фінансовою підтримкою програм академічної мобільності.

Література:

1. Балабанов Г. В. Сучасний стан національного ринку вищої професійної освіти в галузі туризму. *Географія та туризм*. Київ, 2014. Випуск 28. URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk28/v283.pdf> (дата звернення: 12.09.2016).
2. Вербицька А. В. Проект національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти України: інтегрована модель / А. В. Вербицька // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. Вип. 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1328>
3. Герасименко В. Г. Трансформація міжнародного туризму і її отраження в процесі підготовки кадрів. *Региональний збірник наукових трудов по економіці*. Донецьк: Прометей, 1999. Вип. 1. С. 114-120.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Інформаційна система МОН України «Вступ.osvita.ua». URL: <https://vstup.osvita.ua/>
6. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. дис. доктора ... пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2007. 40 с.
7. Про внесення змін до Закону України "Про туризм": закон України від 18 листопада 2003 № 1282. К., 2004. 20 с.
8. Про розроблення державних стандартів вищої школи: постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1998 р. № 1247. *Офіційний вісник України*. Київ, 1998. № 32. С. 30-35.

ЗМІСТ

Передмова	3
Лазаренко Н.І., Зубко В.С. Підготовка майбутніх психологів до професійної мобільності у період глобалізації, інтернаціоналізації та інноваційних змін у сучасному світі.....	5
Гуревич Р.С., Самохвал О.О. Можливості імплементації ідей розвитку вищої туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи в ЗВО України.....	15
Акімова О.В. Компетентнісний підхід у формуванні творчого мислення майбутнього вчителя	31
Бурлака Н.І., Стемпень Я., Пугач В.М., Сапогов В.А. Коучинг в освіті.....	45
Васаженко Н.В., Кобилянська І.М., Кобилянський О.В., Лісіца С. Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців через практичне застосування набутих теоретичних знань.....	54
Вишивана Л.С., Столяренко О.В., Столяренко О.В. Взаємодія університету, стейкхолдерів і закладів освіти у розробці моделі школи як відкритої системи.....	79
Волошина О.В., Мнищенко К.В. Підготовка вихователя до формування художньо-мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку засобами фольклору.....	102
Воронецька В.В. Методика розвитку творчого потенціалу учнів гуманітарної гімназії у процесі позакласної роботи.....	118
Герасимова І.Г., Лісогурська Т.І. Гендерний підхід до підготовки мабутніх педагогів у контексті демократизації та гуманізації освіти.....	129
Давидюк М.О., Куцак В.В., Кердун О.В. Проектування інклюзивного середовища в закладі освіти: практичні аспекти.....	147
Каплінський В.В., Сапогов М.В., Слушний О.М. Співпраця закладів вищої освіти та стейкхолдерів як важлива умова забезпечення якості надання освітніх послуг.....	170
Микичур І.М., Губіна С.І. Навчання майбутніх учителів за допомогою проектної технології.....	184

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди
стейкхолдерів**

Монографія

Видання здійснене в авторській редакції
Комп'ютерна верстка: Фрицюк В.А.
Віддруковано з оригіналів замовника.

Підписано до друку 17.07.2020
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура
Times new roman. Умовних друкованих аркушів 20,7
Наклад 300 прим. За № 325
Видавель ТОВ "Друк"
Реєстраційне свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру видавців
серія ДК № 5909 від 18.09.2017 р.
ТОВ «Друк»
м. Віпшиця, вул. 600-річчя, 25, 21027.